

UDK 371.3:82

Izvorni naučni rad
Original scientific paper

Muhidin Džanko

O POVIJESTI METODIKE NASTAVE KNJIŽEVNOSTI U BOSNI I HERCEGOVINI: KOLONIJALNO-PROVINCIJALNI STATUS JEDNE DISCIPLINE

U ovoj studiji prati se historijski razvoj metodike nastave književnosti u Bosni i Hercegovini, s posebnim osvrtom na razvoj metodike nastave književnosti kao univerzitetskog kolegija na Filozofskom fakultetu Sarajevu, gdje je formirana i glavnina bh. metodičkoga kadra. Također se u studiji prezentira i širi južnoslavenski znanstveni okvir unutar kojega se razvijala i metodika nastave književnosti u BiH, koja je tokom svoga postojanja imala pretežito kolonijalni, periferni i provincijalni status naspram metodičkih centara u Zagrebu i Beogradu. Rad ima autokritički i podsticajni karakter za izlazak discipline iz svojevrsnog akademsko-intelektualnom egzila u kome dugo obitava.

Ključne riječi: metodika, nastava književnosti, metodički kolegij, filozofski fakultet, pedagoška akademija, Zagrebačka metodička škola, Beogradska metodička škola, Bosanska metodička škola, kolonijalni i provincijalni status

U klasifikaciji metodike kao znanstvene discipline još uvijek se ustrojavaju pojedine metodičke oblasti, a među njima svakako i povijest metodike¹. Treba odmah kazati da su u bivšoj jugoslavenskoj metodici nastave književnosti studije iz povijesti metodike bile prava rijetkost. Jedina relevantna povijesnometodička studija iz oblasti

---

¹ O povijesti metodike kao posebne metodičke discipline vidjeti više u knjizi *Znanstveni sustav metodike književnog odgoja i obrazovanja* (Zagreb, 1989.) Ante Bežena. U ovoj knjizi prezentirani su i kratki povijesni pregledi njemačke, hrvatske i srpske metodike nastave književnosti tokom XX stoljeća.

proučavanja nastave književnosti bila je „Metodološki pristup povijesti metodika“ (Bežen 1987: 402-408) hrvatskoga metodičara Ante Bežena, specijaliste za proučavanje epistemologije metodike nastave književnosti. U ovoj studiji Bežen s pravom ukazuje na činjenicu da u programima nastavnčkih fakulteta u Hrvatskoj nisu postojali kolegiji metodologije povijesnih istraživanja u metodici nastave književnosti, niti je u bilo kojoj exjugoslavenskoj povijesti znanosti o književnosti bila uključena i povijest nastave književnosti. Povijesnometodički kolegiji iz nastave književnosti ni u BiH do sada nisu bili predmetom bilo kakvih ozbiljnijih i sustavnijih istraživanja. Status metodike nastave književnosti kao univerzitetskog kolegija na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, još od njegova postanka bio je uglavnom marginalan, baš kao i status metodičara nastave književnosti na Odsjeku za jugoslovenske književnosti, te posebno na pedagoškim akademijama u Tuzli, Mostaru i Banjaluci, gdje su metodičari nastave književnosti svojim znanstvenim radovima i karijerama svjedočili – u pravom smislu tih riječi - kolonijalno-provincijalni status bosanskohercegovačke metodike nastave književnosti. Taj znanstveni provincijalizam i inferiornost spram metodičkih centara u Zagrebu i Beogradu polovicom XX stoljeća bio je čak izraženiji nego u doba austrougarske uprave u Bosni. U tome smislu posebno je znakovit status metodičara nastave književnosti na Pedagoškoj akademiji u Tuzli (Živan Lopandić, Vojislava Vasiljević, Asim Halilović, Milivoj Rodić), koji su bili glavni reprezentanti metodičkoga socrealizma, sa svojim znanstvenim tezama o partizanskoj književnosti, o književnosti NOB-a i književnim djelima partizanskih pisaca, kao i o književnim djelima posvećenim Josipu Brozu Titu, što je bio neizostavni dio književne lektire u bh. školama sve do polovice 80-tih godina XX stoljeća.

Kada je konkretno riječ o povijesnim aspektima metodike nastave književnosti u Bosni i Hercegovini, slobodan sam, također, ukazati na svoju studiju „Osnovni tokovi (metodike) nastave književnosti i bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika u Bosni i Hercegovini do konca 20. stoljeća“ objavljenu u knjizi *Filipove frajle (studije i interpretacije iz teorije i metodike nastave književnosti)* koja je do sada jedina objavljena studija u kojoj su razmatrana pitanja iz povijesti metodike nastave književnosti u Bosni i Hercegovini, počevši od 1880-tih godina pa do kraja XX i početka XXI stoljeća (Džanko 2010). Ova su uskostručna (metodička) pitanja promatrana u širem prosvjetno-kulturološkom kontekstu, počevši još od doba s kraja turske vladavine u Bosni, za vezirskoga stolovanja Šerifa Osman-paše (1861-69.), u narodu zvanog Topal-paša (Hromi paša). U ovome dobu, koje bismo mogli označiti i kao predpreporodno doba bosanske književnosti i kulture općenito, došlo je do

ubrzanog pokretanja različitih političkih, kulturnih, privrednih i društvenih reformi, među kojima ovom prigodom naglašavamo snažan razvoj školstva i osnivanje cijelog niza obrazovnih institucija u Sarajevu, kao i u drugim bosanskohercegovačkim gradovima: Mostaru, Tuzli, Banaluci i dr. Sam Topal-paša preduzeo je niz mjera prosvjetno-kulturnog karaktera, poput otvaranja Vilajetske štamparije (1866.), pokretanja lista „Bosanski vjestnik“, te tiskanja prvih udžbenika za nastavu maternjeg jezika („Bukvar za osnovne škole u vilajetu bosanskom“ [1867.], Prva, Druga i Treća čitanka i dr. (Dlustuš 1894; Ćurić 1965; Bogićević 1975) Sprovedenjem nove udžbeničke politike željelo se parirati utjecaju srpske i hrvatske prosvjetne propagande u BiH, diktirane iz Beograda i Zagreba, a čiji su protagonisti mahom učitelji ili svećenici (Vaso Pelagić, Ivan Franjo Jukić i dr.). Povijest nastave književnosti i maternjeg jezika u Sarajevu i cijeloj BiH tada je skopčana u biti sa nastojanjem da se suzbije utjecaj srpsko-hrvatske udžbeničke literature i nastavnickoga kadra koji je dolazio iz Srbije, Hrvatske i Crne Gore, ili su nastavnici regrutirani iz domaće sredine, poput, recimo, Miloša Mandića koji je predavao „bosanski jezik“ u Činovničkoj školi u Sarajevu (osnovana 1866.). Ovakva prosvjetna politika posebno nije pogodovala bošnjačkom narodu. Na samom početku austrougarske uprave, primjerice, u Sarajevu, nije bilo pismenoga Bošnjaka koji bi mogao predavati bosanski jezik na latinici ili ćirilici. Od 1879. zvanični naziv jezika u BiH bio je zemaljski jezik, potom bosanski zemaljski jezik, a od 1890. bosanski jezik, čiji će naziv zvanično biti ukinut 1907., osim za Bošnjake, koji su ga i dalje službeno mogli nazivati tim imenom. U vremenu između 1890. i 1916. godine u BiH su štampane dvije gramatike maternjeg jezika (Frano Vuletić: *Gramatika bosanskog jezika*, 1890. i Nikola Simić: *Gramatika srpsko-hrvatskog jezika*, 1916.) Simićeva Gramatika i definitivno je naznačila buduću unitaristički kurs u prosvjetnoj politici u BiH, koji će do punoga izražaja doći u doba Kraljevine Jugoslavije. Ipak, austrougarski period od posebnoga je značaja za razvoj autohtone prosvjetno-pedagoške politike u BiH, pa tako i za razvoj same metodike kao zasebne pedagoškoknjiževne discipline i nastavnoga predmeta, unutar kojega je došlo i do osamostaljivanja metodike nastave književnosti i bosanskoga jezika.

Sam naziv metodika prvi put je upotrijebljen u Bosni i Hercegovini 1880. godine kada je Zemaljska vlada izdala „Privremeni naputak za učitelje osnovnih škola u pogledu praktičnog rada“. U tome naputku govori se o „metodički pravilnoj nastavi“ u jezikoslovlju za domaći učiteljski kadar, za koji je 1882. godine oformljeno „Obrazovalište za pomoćne učitelje“ i taj će obrazovni zavod 1886. godine prerasti u Učiteljsku školu u Sarajevu. Među 15 školskih predmeta na Obrazovalištu nalazila su se i dva predmeta direktno vezana za metodičko-didaktičko obrazovanje učenika:

nauka o uzgoju i nastavi (današnja didaktika) i hospitovanje (posjećivanje tuđih uzornih časova). Unutar predmeta „nauka o uzgoju i nastavi“ odvijala se i nastava specijalne metodike bosanskog zemaljskog jezika, što je ujedno bio i prvi metodički predmet iz oblasti metodike nastave maternjeg jezika i književnosti u Bosni i Hercegovini. Od 1894. godine pojavit će se u Sarajevu i prosvjetno-pedagoški časopis „Školski vjesnik“ i redovito će izlaziti sve do 1909. godine. U ovome časopisu bit će objavljen cijeli niz metodičkih tekstova iz oblasti nastave jezika (jezikoslovlja), kulture izražavanja (sastavoslovlja) i književnosti, a autori metodičkknjiževnih studija, između ostalih, bili su: Ivan Klarić, Jelica Belović-Bernardzikowski, Rudolf Maldini, Josip Milaković, Slavoljub Kantoci, Martin Beđanić i dr. Za nas je je od posebno ga značaja metodički rad Slavoljuba Kantocija objavljen pod naslovom: „Uzgojni elementi u *Antigoni* i njihova primjena u nastavi“. Objavljen je u „Školskom vjesniku“ 1900. godine i predstavlja prvu metodičku studiju iz oblasti nastave književnosti u Bosni i Hercegovini (Kantoci 1990: 162-172). Metodika nastave književnosti kao naučna disciplina u BiH nastala je, dakle, tačno na početku XX stoljeća. Njen je prvijenac, kako vidimo, vezan uz nastavu klasične književnosti (antičke tragedije), a Kantoci je kao vrstan i za ono vrijeme posve izgrađen metodičar posebno inzistirao na etičkoj karakterizaciji likova i isticanju ideja grčke tragedije kao štiva od velike ‘uzgojne’ važnosti za učenike učiteljskih škola. Klasična naobrazba (znanje latinskoga jezika, starogrčke i starorimske književnosti) bila je inače jedna od temeljnih zadaća književne naobrazbe budućih učitelja u Bosni Hercegovini, koji su bili i među prvim modernim intelektualcima u našoj zemlji. Tako su u austro-ugarskom periodu (1878-1918.) udareni temelji metodici nastave književnosti u Bosni i Hercegovini, istina, u početku dominantno zasnovani na metodici nastave klasične književnosti i bez metodičkih radova o tzv. nacionalnim književnostima.

U periodu između dva svjetska rata već će se pojaviti cijeli niz metodičara maternjeg jezika i književnosti, među kojima vrijedi posebno spomenuti: Stjepana Basaričeka, Dušana Rajičića, Milivoja Pavlovića, Vatroslava Rožića i Janka Orožena, autore posebnih metodičkih udžbenika. U ovome periodu pojavit će se i prvi bosanski metodičar, Salih Ljubunčić, začetnik svojevrjne Bosanske metodičke škole i autor nekoliko metodičkih udžbenika iz oblasti nastave maternjeg jezika i književnosti. U međuratnom periodu je objavljena i prva bošnjačka *Početnica za nepismene*, ali treba reći da unitaristički koncept obrazovanja u Kraljevini Jugoslaviji nije pogodovao razvoju metodike nastave književnosti u Bosni i Hercegovini, koja je kao znanost još uvijek bila u svojim institucionalnim povojima. Nimalo bolja situacija nije bila niti

u doba Nezavisne Države Hrvatske i tokom Drugog svjetskog rata, kada je nastava književnosti u Bosni i Hercegovini bila tek produžetak onoj nastavnoj regulativi koja je dolazila iz Hrvatske ili kroz tzv. tečajeve pismenosti povezane s NOP-om. Zato možemo reći da je pravi razvoj metodike nastave književnosti u Bosni i Hercegovini nastupio tek nakon Drugog svjetskog rata u socijalističkoj Jugoslaviji te nakon njezina raspada, u nezavisnoj Republici BiH.

Razdoblje od kraja Drugog svjetskog rata do danas bismo u tom pogledu mogli podijeliti na četiri vremenska odsječka: 1. Period metodičkih početaka: od prvih seminara za metodiku nastave književnosti do prvih metodičkih udžbenika - socmarksistička metodika (1946-1958.); 2. Period razvoja metodičke udžbeničke literature, metodičke periodike i metodičko-bibliotečkih edicija (1959-1966.); 3. Period intenzivnijeg razvoja metodike nastave književnosti u BiH i pojava suvremenih metodičkih studija i knjiga (1967-1991.); 4. Period urušavanja metodike nastave književnosti i revitalizacija Bosanske metodičke škole (1992-2017.). Prvi metodički kadar u SR BiH nastao je na dvjema visokoškolskim institucijama: Višoj pedagoškoj školi (1946.) i Filozofskom fakultetu u Sarajevu (1950.). To su prve naučne institucije koje su uvele metodičke kolegije iz književnosti na odsjecima gdje se studirala nacionalna književnost (u početku imenovana kao jugoslovenska, a kasnije kao jugoslovenske književnosti, kao historija književnosti naroda i narodnosti Jugoslavije, a potom kao južnoslavenske književnosti i napokon kao književnosti naroda Bosne i Hercegovine). Neposredno nakon Drugog svjetskog rata metodika nastave književnosti bila je dirigirana socrealističkim književnokritičkim pristupima koji su promicani na tzv. seminarima za nastavnike maternjeg jezika i književnosti. Na Višoj pedagoškoj školi pokrenut je prvi metodički seminar za nastavnike sh-hs jezika i književnosti, koje su vodili Ilija Kecmanović, Salko Nazečić, Midhat Šamić i Šefket Bubić. Oni su po direktivi Komunističke partije držali seminarska predavanja iz oblasti tumačenja književnih djela svjetske književnosti (o Danteu, Šekspiru, Servantesu, Molijeru, Balzaku, Puškinu, Gorkom, Šolohovu i dr.). Kasnije će iz redova ovih seminarskih predavača biti odabrani i prvi bosanski metodičari na Filozofskom fakultetu u Sarajevu: Salko Nazečić, kao metodičar nastave književnosti, i Midhat Šamić, kao metodičar maternjeg i stranih jezika. Potrebno je naglasiti da su oba ova predavača bili bivši pitomci Gajreta u Beogradu, a iz Gajreta će kasnije izrasti i drugi bošnjački univerzitetski profesori, primjerice Meša Selimović i Midhat Begić. Nazečić će uskoro odustati od svoje metodičke karijere, a Midhat Šamić bit će autor prvog univerzitetskog metodičkog udžbenika *Iz metodike starnih jezika (ruskog, francuskog, engleskog)* objavljenog 1947. godine na Višoj pedagoškoj školi u

Sarajevu. Ovaj metodički priručnik pisan je u duhu sovjetske socmarksističke metodike (Šamić 1949), a Šamić je od 1947. godine počeo objavljivati i druge metodičke studije u novopokrenutom pedagoškom časopisu „Prosvjetni radnik“ („O planiranju u nastavi“, „O planiranju organizacije časa“, npr.). Šamićeve studije začele su tradiciju bosanske akademske metodike, kako metodike nastave maternjeg jezika i književnosti, tako i metodike nastave stranih jezika (glotodidaktike). Prerastanjem Više pedagoške škole u Filozofski fakultet u Sarajevu (1950.) osnovana je Katedra za srpskohrvatski jezik i jugoslovenske književnosti i iz te katedre bit će 1959. godine najprije izdvojene dvije zasebne katedre: „Katedra za srpskohrvatski jezik i Katedra za istoriju jugoslovenskih književnosti, a od 1961. godine i Katedra za ruski jezik i književnost. Od 1971. godine katedra za nacionalne književnosti zvat će se Katedra za istoriju književnosti naroda i narodnosti Jugoslavije. Prvi profesori na Katedri za istoriju jugoslovenskih književnosti bili su Salko Nazečić i Meša Selimović, a prvi asistenti bili su Fahra Kolaković, Samija Njuhović i Miodrag Šijaković. Prvi diplomirani profesori na Katedri za istoriju jugoslovenskih književnosti bili su Milica Damjanov, Vojislav Cvjetičanin, Samija Njuhović, Vladimir Balvanović, Zdenko Lešić, Mersija Ljubović, Jelena Savić, Rada Vučak-Lakušić i Živan Lopandić, koji će najprije biti profesor sh/hs. jezika i književnosti u Gimnaziju u Gradačcu, a od 1960. godine će biti metodičar nastave književnosti na Pedagoškoj akademiji u Tuzli. Bio je to prvi metodičar nastave književnosti izvan Sarajeva. Prvi doktori književnoistorijskih nauka na katedri za istoriju jugoslovenskih književnosti bili su Vlastimir Erčić, Zdenko Lešić i Radovan Vučković, a prvi magistri na Katedri za istoriju književnosti naroda i narodnosti Jugoslavije bili su Rajka Božović, Špiro Matijević i Enes Duraković. Prvi metodičar na Katedri za istoriju jugoslovenskih književnosti bio je Muris Idrizović od 1961. do 1962. godine. Naslijedit će ga Radojka Radulović, od koje 1972. godine kolegij preuzima Rajka Božović, koja je ujedno bila i prvi magistar metodike nastave književnosti u Bosni i Hercegovini (magistarska teza pod naslovom *Uvođenje učenika srednje škole u svijet romana* odbranjena na Filozofskom fakultetu u Zagrebu)². Zanimljivo je napomenuti da se u to vrijeme, početkom 70-tih godina, magistar metodičkih nauka odmah promovirao u naučno zvanje docenta, što govori da je metodika tada imala poseban status, kao tzv. stručni predmet na akademskom studiju. U isto vrijeme u Sarajevu se afirmirala i metodičarka praktične nastave Nidžara Mujezinović, inače autorica veoma zapažene metodičke monografije *Čas lektire u srednjoj školi*.

² O razvoju univerzitetskoga kadra na Filozofskom fakultetu u Sarajevu vidjeti više u: *Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu. Spomenica 1950-1980.*, Sarajevo, 1980.

Osnutkom pedagoškog časopisa „Naša škola“ (1950.) metodička teorija i praksa u Bosni i Hercegovini ubrzano se razvija, a u metodici nastave književnosti dolazi do distinkcije između metodika razredne i predmetne nastave. Zanimljivo je pripomenuti da je prilikom osnutka Filozofskoga fakulteta u Sarajevu Salko Nazečić posebno isticao značaj nastave i školovanja deficitarnog nastavnickog kadra za oblast maternjeg jezika i književnosti u BiH, o čemu je pisao u časopisu „Odjek“ povodom otvaranja Filozofskoga fakulteta 10. 10. 1950. godine. Tom prilikom Nazečić spominje da je u BiH tada nedostajalo više od 460 nastavnika i profesora književnosti i maternjeg jezika u bosanskohercegovačkim školama i to je bio glavni razlog za otvaranje Odsjeka za književnost na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Polovicom 60-tih godina XX stoljeća u nastavu maternjeg jezika i književnosti uključuju se i područja filma (metodičar Miroslav Vrabec) i kulture izražavanja (metodičar Blažo Milićević), a metodička praksa našla se pod snažnim utjecajem tzv. Zagrebačke metodičke škole (na čelu sa metodičarem Dragutinom Rosandićem), a kasnije i Beogradske metodičke škole (na čelu sa Milijom Nikolićem). Ovdje treba napomenuti da je povijest metodike nastave književnosti već odavno disciplina koja se ozbiljno i sustavno proučava u Hrvatskoj, sa dvojicom eminentnih metodičara na čelu - Antom Beženom i Dragutinom Rosandićem, dok su se u Beogradskoj metodičkoj školi osim Milije Nikolića pojavili i Pavle Ilić i Stevan Micić kao metodičari nastave književnosti na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Rosandić, Nikolić i Ilić bili su i autori sintetskih udžbenika metodike nastave književnosti u bivšoj Jugoslaviji, koji su objavljeni polovicom 80-tih godina kao krune rada unutar Zagrebačke i Beogradske metodičke škole. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu već će se od pokretanja časopisa „Umjetnost riječi“ (1957.) početi ustrojavati i posebna škola interpretacije književnih tekstova u kojoj će aktivno sudjelovati tada vodeći zagrebački profesori (Ivo Frangeš, Franjo Grčević, Dragutin Rosandić, Miroslav Šicel, Zdenko Škreb, Aleksandar Flaker i dr.). Kao rezultat njihova metodičko-književnog rada pojavit će se čuveni metodički priručnik *Pristup književnom djelu* (1962.), uz čitanku za prvi razred gimnazije (autori: Ivo Frangeš, Miroslav Šicel) te zbornik *Uvod u književnost* (1961.), koji će kasnije izaći u više prerađenih i dopunjenih izdanja.

Sedamdesetih godina XX stoljeća doći će do pravoga procvata metodike nastave književnosti u bivšoj Jugoslaviji, pa tako i u Bosni i Hercegovini, gdje će, zapravo, najznačajniji „metodičar“ nastave književnosti biti univerzitetski profesor teorije književnosti na Filozofskom fakultetu u Sarajevu Zdenko Lešić. Godine 1984. u Beogradu će biti objavljen i veoma značajan zbornik teorijskometodičkih radova iz

nastave književnosti *Kako predavati književnost*, u kome će svoje radove o metodici izložiti, između ostalih i Zdenko Škreb, Milivoj Solar, Miroslav Beker, Ivo Tartalja, Aleksandar Jovanović, Vida Marković, Gajo Peleš i dr., a u Zagrebu će biti objavljen i čuveni zbornik teorijskometodičkih radova pod nazivom *Metodika u sustavu znanosti i obrazovanja* (1986.). Također, 80-tih godina u Zagrebu će biti objavljen cijeli niz studija i knjiga u kojima su tretirana pitanja nastave i samog studija književnosti (Zdenko Škreb *Studij književnosti*, Svetozar Petrović *Priroda kritike*). U Beogradskoj metodičkoj školi će se 80-tih i 90-tih godina pojaviti i nekoliko novih metodičara nastave književnosti (Ljiljana Nikolić, Vuk Milatović, Milka Andrić), od kojih će posebno značajna biti Milka Andrić sa svojim metodičkim interpretacijama zasnovanim na tzv. modelu interpretacije književnih tekstova pomoću pripremno-istraživačkih zadataka. Shodno svojoj temeljnoj znanstvenoj orijentaciji Bežen istražuje epistemološke osnove povijesti metodike i njezin nastanak veže za povijest didaktike. On je i autor do sada jedinog epistemološkog udžbenika metodike nastave književnosti na prostoru nekadašnje jugoslavenske međumetodičke zajednice (*Znanstveni sustav metodike književnog odgoja i obrazovanja*, Zagreb, 1989.) Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu kao metodičar nastave romana pojaviti će se i Vlado Pandžić. Odjeci Zagrebačke metodičke škole osjetili su se i u bh. metodici nastave književnosti, još od početka 60-tih godine. 1963. godine Juraj Marek objavljuje knjigu *Književnost i jezik u školi*, gdje je promicao ideju korelacije nastave jezika i književnosti. Sedamdesetih godina XX stoljeća u Sarajevu je pokrenuta metodička edicija „Nastavna biblioteka“ u kojoj je objavljeno više od 50 metodičkih studija, a među autorima su bili i zagrebački metodičari poput Dragutina Rosandića i Miroslava Šicela koji su objavili metodički priručnik *Pristup nastavi književnosti* u kojem su afirmirali ideju o učeniku kao estetskome subjektu u nastavi književnosti, osobito u interpretaciji lirske i dramske književnosti. U Sarajevu će biti pokrenuta i posebna metodička edicija pristupa književnim žanrovima, gdje će učešće uzeti i bh metodičari (Juraj Marek, Fadil Bukić).

Studija koja je bitno utjecala na razvoj metodičke misli u Jugoslaviji, pa tako i u BiH, bila je knjiga *Priroda kritike* (1972.) Svetozara Petrovića, u kojoj kritizira penetraciju stilističke kritike u jugoslovenskoj književnoj kritici iz 60-tih godina, a u tome smislu od osobitoga značaja bila je Petrovićeva studija pod naslovom „Interpretacija u kritici i u nastavi“. Ova Petrovićeva studija pokrenut će nove pristupe u metodičkim interpretacijama u BiH, ponajviše kod teoretičara književnosti Zdenka Lešića koji će u zborniku *Metodički pristup pripovjednoj prozi* objaviti prilog pod nazivom „Problemi nastave teorije književnosti u srednjoj školi“ (Grupa autora 1974).

Ta će studija ostati i do danas jedina metodička studija u BiH posvećena nastavi teorije književnosti, a u njoj se Lešić zalaže za tzv. ontološko tumačenje književnih djela, pomjerajući interpretaciju sa pojedinačnih književnih tekstova na samu prirodu književnosti kao umjetnosti. Takav metodički pristup književnosti Lešić je već primijenio u svojoj *Čitanci za 1. razred gimnazije* (1972.), kao i u književno teorijskom udžbeniku *Jezik i književno djelo* (1971.). Iz takvog poimanja interpretacije književnih djela proizašao jer i vrijedan književnoteorijski zbornik za postdiplomske studije na Filozofskom fakultetu u Sarajevu *Moderna tumačenja književnosti* (Sarajevo, 1988.) Pored Sarajevske metodičke škole na Filozofskome fakultetu u Sarajevu, u BiH su egzistirale i pojedine katedre metodike nastave književnosti na pedagoškim akademijama: u Sarajevu (metodičar Blažo Milićević), u Mostaru (metodičaraka Elbisa Ustamujić), u Banjaluci (metodičari Zorica Turjačanin i Fadil Bukić), te u Tuzli već spomenuti Živan Lopandić, Asim Halilović, Vojislava Vasiljević i Milivoj Rodić, kojima će se kasnije, nakon 1994. i osnutka Filozofskog fakulteta u Tuzli, priključiti i metodičar Nedžad Pašić, a nakon njega i Azra Verlašević. U Banjaluci će od 1966. godine izlaziti i metodički časopis „Prilozi nastavi sh/hs jezika i književnosti“.

Na žalost, Bosanska metodička škola uvijek je bila inferiorna spram Zagrebačke ili Beogradske metodičke škole i takvo stanje prisutno je i danas. Metodika nastave književnosti u Bosni i Hercegovini³ ima poziciju periferne, provincijalne znanosti, bez jasnih perspektiva i iskristalizirane pozicije kao univerzitetskog kolegija na bilo kojoj nastavno-naučnoj instituciji u BiH.⁴ Ovaj rad po svome karakteru ima i autokritički značaj te bi bilo poželjno kada bi poslužila i drugim univerzitetskim profesorima na Filozofskim fakultetima u BiH da prezentiraju adekvatne povijesne preglede i drugih univerzitetskih kolegija, osobito na studijima nacionalnih književnosti. Nadam se da će onim istraživačima koji budu proučavali povijest metodike nastave književnosti u Bosni i Hercegovini ova moja studija poslužiti barem kao inicijacija za šire i obuhvatnije povijesnometodičko istraživanje.

---

³ Od 1997. godine metodičar na Odsjeku za književnosti naroda BiH Filozofskog fakulteta u Sarajevu je Muhidin Džanko, a od 2009. povremeno i Edina Murtić.

⁴ O poziciji metodike nastave književnosti u BiH pisao sam u svojoj knjizi *Filipove frajle. Studije i interpretacije iz teorije i povijesti metodike nastave književnosti*, Tuzla, 2010. Tu sam sa žaljenjem konstatirao da bosansko-hercegovačka metodika nastave književnosti životari u „svojevrsnom kritičkom karantinu i akademsko-intelektualnom egzilu“, bez naznaka da bi se takav njezin status u dogledno vrijeme mogao iole poboljšati.

LITERATURA:

1. Bežen, Ante (1987), „Metodološki pristup povijesti metodika“, Pedagoški rad - časopis za pedagoška i prosvjetna pitanja, Zagreb, 42/4. str. 402-408.
2. Bežen, Ante (1989), *Znanstveni sustav metodike književnog odgoja i obrazovanja*, Školske novine, Zagreb
3. Božović, Rajka (1977), *Uvođenje učenika srednje škole u svijet romana*, Svjetlost, Sarajevo
4. Ćurić, Hajrudin (1965), *Školske prilike Muslimana u Bosni Hercegovini 1800 – 1878.*, Naučno delo, Beograd
5. Dlustuš, Ljuboje (1894) „Školske prilike u Bosni i Hercegovini od okupacije do danas“, Školski vjesnik, Sarajevo, 1894., I/1.
6. Džanko, Muhidin (2004), *Bosanski jezik i književnost u nastavi – metodički pristupi*, EuroCom, Sarajevo
7. Džanko, Muhidin (2010), *Filipove frajle. Studije i interpretacije iz teorije i povijesti metodike nastave književnosti*, Bosanska riječ, Tuzla
8. Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu. Spomenica 1950-1980. (1980), Filozofski fakultet, Sarajevo
9. Grupa autora (1984), *Kako predavati književnost* (priredio Aleksandar Jovanović), Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd
10. Grupa autora (1974), *Metodički pristup pripovjednoj prozi* [urednik Uglješa Kisić], Zavod za izdavanje udžbenika, Sarajevo
11. Grupa autora (1986), *Metodika u sustavu znanosti i obrazovanja*, zbornik radova [glavni urednik zbornika Ante Bežen], Institut za pedagoška istraživanja Filozofskog fakulteta : Školske novine : Pedagoško društvo, Zagreb
12. Grupa autora (1988), *Moderna tumačenja književnosti*, Svjetlost, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Sarajevo
13. Kantoci, Slavoljub (1900), *Uzgojni elementi u Antigoni i njihova primjena u nastavi*, Sarajevo, Školski vjesnik, 1900/april, 162-172.
14. Lešić, Zdenko (1971), *Jezik i književno djelo*, Zavod za udžbenike, Sarajevo
15. Lešić, Zdenko (1972), *Čitanka za 1. razred gimnazije*, Svjetlost, Sarajevo
16. Petrović, Svetozar (1972), *Priroda kritike*, Liber, Zagreb
17. Šamić, Midhat (1949), *Iz metodike starnih jezika (ruskog, francuskog, engleskog)*, Svjetlost, Sarajevo

ABOUT HISTORY OF LITERATURE TEACHING METHODOLOGY IN BOSNIA AND HERZEGOVINA: A COLONIAL-PROVINCIAL STATUS OF A DISCIPLINE

Abstract:

The paper deals with historical development of literature teaching methodology in Bosnia and Herzegovina with a special focus on development of literature teaching methodology as a university course at the Faculty of Philosophy in Sarajevo, where most of the specialists in this field in Bosnia and Herzegovina come from. The paper also presents a wider South-Slavic context in which literature teaching methodology in Bosnia and Herzegovina developed. Most of the time, it had colonial, peripheral and provincial status compared to literature teaching methodology centres in Zagreb and Belgrade. The paper is self-critical, trying to incite this discipline to exit the academic and intellectual exile it has long been in.

Key words: methodology, literature teaching, methodology course, Faculty of Philosophy, Teacher Training College, Zagreb school of literature teaching methodology, Belgrade school of literature teaching methodology, Bosnian school of literature teaching methodology, colonial and provincial status

Adresa autora

Authors' address

Muhidin Džanko

Filozofski fakultet u Sarajevu

muhidindzanko@hotmail.com

